

Mai més!

Butlletí d'informació i comunicació de l' **Amical de Mauthausen**
i altres camps i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya

Sumari

- 1 Amical 1962-1978
- 2 El Delfí no justifica el mitjà
- 2 Trobada de joves europeus a Buchenwald
- 3 Homenaje a las víctimas
- 3 Recordem a:
- 4 Homenaje en Málaga a las víctimas del nazismo
- 5 Trobada amb un supervivent d'Auschwitz
- 5 Paco Aura reb el guardó *Agermanats 2007*
- 5 Cerimònia a Klagenfurt
- 6 Acercarse al horror nazi desde una fábula
- 6 Cas Pedro Varela
- 7 Actes, conferències, exposicions...
- 7 Dia de l'Holocaust
- 8 Lectures recomanades
- 8 Recerca
- 8 Donacions
- 8 Llibres rebuts o adquirits

© **Amical de Mauthausen i altres camps de concentració nazis**

Sils, 1 baixos - 08002 Barcelona
Tel. 93 302 75 94 - Fax 93 302 75 83
e-mail: A_MAUTHAUSEN@terra.es

REDACCIÓ: Rosa Toran

EDICIÓ: J.J.Gràfics
Tel. 93 555 43 18 - 08328 Alella

IMPRESSIÓ: Gramagraf, s.c.c.p.

Dipòsit legal: B-14.608-2001

S'autoritza la reproducció de fragments citant la procedència.

Amical 1962 - 1978

Aquestes dues dates tenen un significat inesborrable en la vida de la nostra associació: la seva fundació i la seva legalització. Homes i dones valents que emprengueren una tasca de compromís i lluita, malgrat els ultratges i humiliacions del règim franquista i malgrat les vacilacions del govern de la transició, no alliberat encara del llast de la Dictadura.

Fins el 1978, supervivents dels camps nazis, al costat de vídues i orfes, hagueren de suportar el seu dolor i les seves pèrdues en silenci; tot i això teixiren llaços afectius i solidaris, alhora que estenien, amb precarietat de mitjans i riscos evidents, els valors pels quals van patir la persecució i la deportació: pau, justícia i llibertat.

A hores d'ara, l'Amical està consolidada com l'associació pionera en la defensa de la memòria dels lluitadors antifeixistes i afronta, amb energia, el manteniment del seu compromís, a partir dels reptes del nou mil·lenni:

La contribució a la formació ètica i cívica dels joves.

El combat contra totes les formes de negacionisme i banalització.

La integració de la deportació republicana dins la història del nostre país.

Maig, 1965. Primer viatge a Mauthausen

El Delfí no justifica el mitjà

Ja sé que aquest és només un pobre i modest article d'opinió escrit des d'un racó de món que no apareix en tots els mapes. Però avui m'agradaria que el meu parer s'escampés arreu del planeta i produís uns efectes immediats en tots els mortals que l'habiten. Vull condemnar des d'aquí el que fa uns dies va fer el senyor David Delfin, dissenyador de moda malagueny. I trobo que algú li hauria de tocar el crostó fins a la molla perquè en una altra ocasió repensés les coses abans de fer-les.

A la Passarel·la Cibeles, celebrada fa poc a Madrid, i a l'hora de presentar els seus dissenys per a temporada tardor-hivern 2008-09, no va tenir pitjor idea que convertir la desfilada dels seus models en un camp de concentració. Sí, ja m'agradaria inventar-m'ho, però no. Resulta que per tal de donar a conèixer la seva col·lecció "Intimidad", va recuperar i va portar davant dels ulls de tothom la trista iconografia de les filferrades amb punxes metàl·liques, dels focus que impedièn les fugues en els camps de la mort, de les cadenes en alguns peus dels models, dels rostres maquillats amb ombres de desesperació, dels passamuntanyes que tapaven la cara d'alguns botxins i de tot allò que

recordava, enmig d'un ambient d'expectació, de glamur i d'una bona dosi d'artificialitat barrejada amb maquillatge, un dels episodis més abominables de la història de la humanitat, els camps de concentració i d'extermini nazis.

Potser us semblaré un retrògrad, potser algú pensarà que amb els anys tots ens tornem conservadors i que algun dia m'havia de tocar a mi. Però això no em traurà ni un minut de son. El que em neguiteja de debò és aquesta mena de *tansemefotisme* que s'ha anat instal·lant i que ha anat cuallant en la nostra societat, en el sentit que qualsevol fet del passat és susceptible de ser reproduït i parodiat. No hi estic d'acord. Penso que hi ha fets del passat que només són bons per ser condemnats i no repetits. Hi ha immundícies històriques com les que es van patir en els camps nazis per a les quals penso que no s'hauria de permetre ni la més mínima al·lusió que no fos la de la condemna enèrgica i el del restabliment continu de la dignitat de totes les seves víctimes. I trobo que el senyor Delfin, en l'intent miserable de cridar l'atenció dels mitjans, ha menystingut totes les víctimes de l'holocaust per la via d'una passejada barroera i insensible.

Ja em disculpareu que m'encengui així.

Però hi ha coses que m'alteren i sóc dels que pensen que encara tenim molta feina a fer a l'hora de restablir la trencadissa que va cometre el nacional socialisme alemany. Hi ha compatriotes nostres que continuen asfixiats a les cambres de l'oblit. Hi ha supervivents dels camps d'extermini als quals no se'ls ha considerat mai com cal i han acabat morint enmig d'una insultant deixadesa oficial. Hi ha víctimes de la barbàrie nazi que van escriure novel·les testimoni de l'horror viscut en els camps, que han acabat morint sense que ningú mostrés el més mínim interès per les seves obres. Com ara qui? Com ara el manresà Joaquim Amat-Piniella, o l'autor de Miravet Roc Llop i Convalia. I en canvi hi ha dissenyadors de moda, com el senyor David Delfin, que en ocasions anteriors ja havia presentat models amb sogues al coll, que la campen felços per les passarel·les madrilenyes i reben elogis per un atreviment que no és res més que un miserable aprofitament comercial d'un trist episodi de la nostra història. Espero que el Delfin ho entengui algun dia.

Joan Pinyol

(Article publicat a L'ENLLAÇ. UNA POTA QUE BALLA. 21 de febrer de 2008)

Trobada de joves europeus a Buchenwald

L'Amical i el Departament de Cooperació i Solidaritat de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet han organitzat la participació d'estudiants de l'IES Numància d'aquesta ciutat a la trobada de joves a Buchenwald que tindrà lloc entre els dies 10 i 14 d'abril, per commemorar l'alliberament del camp i l'aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans. Estudiants, professors, periodistes, membres de l'Amical i de l'Ajuntament, junt a l'antic deportat José Mª Villegas, seran la representació d'Espanya als actes, formant part del comboi que partirà des de Brusel·les per convergir a Weimar amb el comboi que sortirà de Moscou.

Entre els treballs previs realitzats destaquem les conferències de Rosa Toran al Centre Juvenil Mas Fonollar, el 21 de desembre, i d'Edmon Gimeno, el 23 de gener, a l'IES Numància. Gimeno, autor de l'obra *Buchenwad-Dora-Bergen Belsen. Vivències d'un deportat*, va impartir una gran lliçó d'història i compromís.

Edmon Gimeno, a l'acte de presentació del seu llibre, acompanyat per la regidora de Cultura.

COL·LABORACIONS

Homenaje a las víctimas

El pasado día 26 de noviembre tuvo lugar en Oviedo un acto en memoria de las víctimas de la barbarie nazi, seguramente el más significativo que nunca se haya realizado en este país: la entrega del Premio Príncipe de Asturias de la Concordia al Museo del Holocausto de Jerusalén. En días anteriores hubo conferencias, mesas redondas, ruedas de prensa y entrevistas en torno al tema, con amplia difusión no sólo en los medios nacionales (incluyendo la TV catalana), sino también a nivel internacional, especialmente en Centro y Sudamérica.

El firmante de estos párrafos en su calidad de superviviente del Holocausto tuvo el privilegio de ser uno de los invitados a la entrega de este premio en el Teatro Campoamor de la capital asturiana. Se habló de los campos de concentración, de los guetos, de las fosas comunes del Este, quizá once millones de muertos, si a los seis millones de judíos y entre 350.000 y medio millón de gitanos se añaden las víctimas procedentes de unos veinte países europeos, entre ellos las de España. Hubo actos en la Universidad de Oviedo, donde presentados por el rector, y ante centenares de estudiantes que llenaron la Biblioteca del Edificio Histórico, cuatro supervivientes narraron sus experiencias. Los directivos del Yad Vashem, el Museo premiado, hablaron en diversos lugares (Avilés, etc.), y en la ceremonia del Teatro Campoamor, donde todos los oradores, incluyendo el ex vicepresidente norteamericano Al Gore y el Príncipe Felipe, subrayaron el singular significado del Holocausto, hecho his-

tórico estremecedor, el más atroz del pasado siglo.

Los diez invitados del Yad Vashem procedían de tres continentes. Nueve de ellos supervivientes, entre ellos uno de la lista de Schindler, otro salvado con varios miles de judíos por un diplomático español en Budapest (sin órdenes del gobierno franquista), una víctima de experimentos médicos del campo de Auschwitz, anciana frágil que reside en la provincia de Girona y que fue expresamente saludada por la Reina en una de las audiencias. La décima era una señora cristiana belga que con veinte años salvó a centenares de niños judíos cooperando con una organización ilegal en su país, ocupado por la Wehrmacht. Ella representaba en el acto a los Justos de las Naciones, título que otorga el Yad Vashem a los gentiles que con peligro de sus vidas salvaron a judíos. El Museo ha expedido hasta la fecha casi veintidós mil títulos de Justo, lo que es un signo de esperanza en nuestro mundo tan propenso a la violencia y a la indiferencia.

Momentos extremadamente emotivos fueron el saludo de los supervivientes ante el público puesto en pie (la prensa subrayó que en la concurrencia muchos no pudieron contener las lágrimas), así como el solemne minuto de silencio en recuerdo de las víctimas. Cien gaiteros cerraron el acto con el Himno del Principado de Asturias. Toda la ciudad volcada, la plaza y las avenidas llenas de gente (se retransmitió en grandes pantallas).

El Yad Vashem (nombre que procede de un versículo del Libro de Isaías), es

mucho más que un museo: es, además, un centro de documentación e investigación, biblioteca, archivo, centro de enseñanza, galería de arte, jardín de esculturas y en su extenso campus contiene la Colina del Recuerdo, con los árboles plantados para los "Justos de las Naciones", más una Escuela Internacional para Estudios del Holocausto en siete idiomas.

Es de subrayar el significado de estos actos. Por primera vez se ha rendido en España un homenaje a las víctimas a tan alto nivel político, en un momento en que se discute la *conveniencia* (palabra lamentable en el contexto) de la memoria histórica. Diré, para terminar, que el Yad Vashem desarrolla una labor en cierto modo parecida a la de la Amical Mauthausen, por supuesto a otro nivel ya que cuenta con el apoyo de un Estado y donativos que confluyen de todas partes del mundo. No por eso la labor de la Amical es menos meritoria, siendo como es la única entidad que en España cultiva la memoria de los españoles y catalanes muertos en los campos de concentración, y la divulga con conferencias, proyecciones y exposiciones, todo ello con la labor de voluntarios y sin subvención alguna. Por ello merecería que en años venideros la Fundación Príncipe de Asturias se acordara de ella y le otorgara el mismo premio que, ante aprobación general y ajena a la luchas partidistas que tensan la vida de esta país, ha sido concedido a Museo de Jerusalén.

Jaime Vándor

Universidad de Barcelona

Recordem a:

Josep Benet Morell, advocat, historiador i polític, membre del Comitè d'Honor pel seu suport a l'Amical, des de les instàncies polítiques i en totes les activitats de difusió i reconeixement. Va morir el 25 de març d'enguany.

Ramon Buj Ferrer, soci 49, va morir a Montpeller el 26-2-2008. Deportat a Dachau, va treballar estretament amb l'Amical, com a delegat a França.

Maria Cauzzi Bellini "Marinette", vídua d'Antoni Sancho Juncosa, que va morir el 11-1-2008. Era una de les col·laboradores més veteranes de l'Amical.

Pilar Iglesias Camiña, sòcia 949, que va morir el 14 de desembre del 2007 a Vigo. Era l'esposa del delegat a Galícia, Pablo Iglesias, i nora de Mercedes Núñez Targa.

Cassià M. Just, Abat emèrit de Montserrat, membre del Comitè d'Honor, va morir el 12-3-2008. El seu vincle amb l'Amical es remunta al suport que va donar a la petició de legalització i a l'acolliment al Comitè Internacional de Mauthausen, l'any 1979.

Jaume Pibernat Pares, soci 544, va morir el 12-3-2008. Era germà del deportat Josep Pibernat Pares, mort a Gusen.

Àngela Puig Nualart, sòcia 371, filla del deportat mort a Gusen, Carles Puig Teixidó. Va morir el 19-7-2006.

COL·LABORACIONES

Homenaje en Málaga a las víctimas del nazismo

El pasado 11 de diciembre del año 2007, tuvo lugar un merecido homenaje a los familiares de las aproximadamente 150 víctimas de origen malagueño en aquel infierno en la tierra llamado Mauthausen. Dicho homenaje fue llevado a cabo por el pueblo de Málaga representado por su diputación, la cuál lucha por la recuperación de la memoria, la dignidad y la justicia histórica. Lucha por cicatrizar esas heridas, por demostrar y gritar a los cuatro vientos que ¡NO!, que no se lo tenían merecidos, que no era de esperar según su situación, que quién los mandaba a meterse en política, que no eran monstruos ni que eran seres despreciables. Que toda esa represión que sufrieron, que fue producto de la crueldad, la envidia y el odio, tiene que esclarecerse, pero no con un ánimo revanchista, sino con un ánimo de reconocimientos de la tremenda injusticia que sufrieron, para que jamás en la historia volvamos a tener un capítulo tan abominable.

El acto tuvo lugar en el nuevo edificio de la Diputación, en Málaga capital. Su apertura fue llevada a cabo por el Excmo. señor Presidente de la Diputación de Málaga; Don Salvador Pendón Muñoz. En su discurso habló del compromiso y la necesidad de este tipo de homenajes. Seguidamente se presentó la escultura del artista malagueño Rafael Alvarado denominada "Sombras de luz", y se procedió a la lectura de los nombres de los malagueños víctimas de este campo de exterminio a cargo del director teatral Rafael Torán, todo ello armonizado con música de chelo interpretada por Sabrina Rui. El evento concluyó con una emotiva ofrenda floral de más de una centena de ro-

sas, que los familiares depositaron al pie del monolito.

Este acontecimiento fue excelentemente complementado con la exposición cedida por la AMICAL de Mauthausen, "La Deportación Republicana". Es escalofriante ver como un grupo tan numeroso de personas, en un conmovedor silencio impregnado de emociones, contemplaban las duras condiciones en las que pervivían los reclusos. La lástima y la emoción emanaba de aquellos espectadores, ya no sólo por la dureza de las fotografías, sino también por cómo brotaba la imaginación. Aquellos retratos de la realidad no tenían un rostro desconocido, en ellos veían el sufrimiento y el dolor que sus seres queridos habían padecido.

Con toda la tristeza que se percibía en el ambiente, quedaba lugar para un sentimiento aun mayor, la satisfacción. Y así fue, ya por fin se les reconocía el sufrimiento, se les devolvía la dignidad. Se les reconocía ese honor amancillado por la represión. Algunos hijos de las víctimas que asistieron nos contaba cómo siendo niños, en el mismísimo colegio, aquellos a los que se les llamaban profesores, les obligaban a permanecer en la puerta de las clases, sosteniendo la bandera fascista del águila imperial de San Juan, teniendo que esperar a que todos sus compañeros entraran a ella entre burlas y desprecios. Todo esto por tener un familiar "rojo". Era algo que no entendían como niños que eran, aunque creo que siguen sin entenderlo..., yo tampoco tengo ninguna explicación para ellos.

Pero como comentaba anteriormente, no era un día para la tristeza, era un día para la satisfacción, para simbolizar el triunfo de la memoria frente al olvido, de la luz sobre las sombras. Otro de los familiares que asistió, que era de un pueblo de la provincia, me comentó que ya intentaron repatriar los restos de su familiar pero que, por encontrarse en una fosa común, era una tarea casi imposible. Así que al menos, cuando viniese a la capital, podría traer flores al monumento. Otra señora con el sufrimiento y la emoción grabados en su cara me agarró del brazo y me dijo: " *Seguid, seguid rasgando, que los jóvenes se enteren de lo que pasó. Que nunca se olvide, para que no se vuelva a repetir*"..., poco más que decir.

Tras estos actos tuvimos un almuerzo para los asistentes, dónde familiares y autoridades compartieron una agradable comida. En cada mesa podían escucharse historias fascinantes de aquellos terribles años tras la contienda.

Por último, decir que al acto acudieron, además del ya mencionado presidente de la diputación, el diputado de cultura y promotor de este proyecto; D. Fernando Centeno López, el Presidente del Patronato de Turismo de la Costa del Sol; D. Juan Fraile Cantón, así como alcaldes y miembros de las corporaciones de los diferentes ayuntamientos de la provincia de donde procedían las víctimas. Por otro lado, también asistieron diferentes personalidades del mundo de la recuperación de la Memoria Histórica a nivel andaluz, tales como el Comisario para la recuperación de la Memoria Histórica de la Junta de Andalucía; D. Fernando Soto, así como el presidente de la Asociación para la Recuperación de la Memoria Histórica en Málaga; Francisco Espinosa.

No estaría tranquilo sin dar mi agradecimiento al gran trato y la ayuda prestada por la AMICAL de Mauthausen, a la ayuda prestada por la consejería de la Presidencia de la Junta de Andalucía, a los historiadores que han ayudado, al personal de los Ayuntamientos y miembros de las corporaciones que nos atendieron y se esforzaron por colaborar, a los párrocos de diferentes pueblos, que comprendieron desde el primer momento la tragedia humana que tratamos y colaboraron minuciosamente. A algún policía Local que también ayudó, además de a todos los familiares de las víctimas, no sólo a los de Málaga, Y por supuesto, a todos aquellos que han intentado promover aquel compromiso que se realizó al ser liberado el campo de dar testimonio al mundo de lo que ocurrió allí.

Natalio Sánchez

COL·LABORACIONS

Trobada amb un supervivent d'Auschwitz

Tot passejant per l'illa de Rodas (Grècia), un dia del mes de juliol, decidírem visitar la sinagoga del segle XVI, que es troba al cor de l'antic call de la ciutat. Una de les persones que hi havia a l'entrada del temple, en sentir-nos parlar, es va adreçar al nostre grup i ens va convidar a entrar, en un perfecte castellà.

Samuel Modiano, es va presentar al nostre grup, format per 14 persones, com un jueu sefardita, descendent d'aquells que foren expulsats d'Espanya, el 1492, i que s'havien instal·lat a l'illa (en aquell moment, part de l'Imperi turc) a mitjan segle XVI. Samuel ens va explicar la convivència pacífica de la comunitat jueva de Rodas amb la població turca i com -després de la seva incorporació a Itàlia- la seva situació va començar a complicar-se, amb la implantació de les lleis segregacionistes de Mussolini. Ell i els seus companys d'estudis van haver de deixar l'escola i el seu pare, com la majoria de jueus de Rodas, es va veure obligat a abandonar la seva activitat professional, mentre empitjoraven, dia rere dia, les condicions de vida de la seva família i, en general, de totes les famílies del call.

La comunitat de Rodas s'havia reduït a la meitat, el 1944, i els alemanys, que havien ocupat l'illa, començaren la seva deportació durant la darrera setmana del mes de juliol: "asustados y sin saber qué iba a ser de nosotros, todas las personas de la judería abandonamos nuestras casas y fuimos concentrados en una plaza que hay aquí cerca (avui es coneix com la plaça dels Màrtirs) y de allí nos llevaron a la deportación... (primer a Atenes) "y unos días después, nos subieron a unos trenes de ganado y en un eterno viaje que duró varios días, sin espacio y soportan-

do el calor de agosto fuimos deportados a Auschwitz-Birkenau. Al bajar del tren sufrimos una selección: unos a la izquierda y otros a la derecha. Seguir vivo dependía del lugar donde te situaban y a mí me eligieron para trabajar. Anularon mi personalidad -muestra el número de matrícula tatuado al seu braç esquerra- me convirtieron en un simple número... La mayoría fueron asesinados directamente en la cámara de gas nada más llegar".

De l'illa de Rodas foren deportades unes 1.700 persones, de les que sols sobrevisqueren unes 150. Samuel Modiano va perdre uns 60 familiars a Auschwitz, entre ells, el seu pare i la seva germana. Amb tan sols 13 anys, havia acceptat com un fet natural la presència quotidiana de la mort: "en cualquier momento yo mismo podía morir, el único objetivo era llegar vivo a la mañana siguiente".

Fou evacuat a Bergen-Belsen, i la imatge dantesca d'aquells dies, quan els cadàvers s'apilaven per tot el recinte del camp, roman inesborrable en la seva ment. Emocionat, ens explicava que "durante muchos años he tenido un gran sentimiento de culpabilidad, ¿por qué yo he tenido que ser el único de los míos en salir del infierno?. Mi lugar estaba allí, con ellos, muerto en la cámara de gas". Però reconegué que la seva angoixa l'ha pogut superar "transmitiendo el testimonio de lo sucedido para mantener el recuerdo de las víctimas". Des de fa uns anys, es dedica a explicar la seva experiència a col·legis de Roma i a acompanyar grups d'estudiants a Auschwitz: "para que nunca nadie vuelva a padecer una experiencia similar a la nuestra, para que los jóvenes como vosotros -adreçant-se als

nostres fills- sepáis lo que sucedió, y no permitáis que algo igual o parecido vuelva suceder nunca más".

Quan va acabar, li vaig presentar la nostra associació, l'activitat que duiem a terme des de l'Amical i, després de fondre'ns en un abraçada solidària, mantinguerem una curta però intensa conversa, en la qual ens va comentar que tingué coneixement de la presència de ciutadans espanyols, als camps de la mort, ja que va coincidir amb algun d'ells en els terribles dies de Bergen-Belsen, i ens va animar a seguir difonent la memòria i el record de totes les víctimes de la barbarie nazi.

En la propera Plaça dels Màrtirs -indret on foren concentrades les famílies jueves per sortir camí de la deportació-, el 23 de juny de 2003, es va erigir un monòlit en marbre negre, on, en una de les cares laterals es llegeix:

NUNKA TE OLVIDES. A MEMORIA ETERNA DI LOS 1.604 DJUDIOS DI RODES Y DI COS EXTERMINADOS EN LOS CAMPOS DE CONCENTRACIÓN NAZIS. 23 DI JULIO DE 1944.

Juan Manuel Calvo Gascón

Paco Aura rep el guardó Agermanats 2007

El nostre estimat soci va rebre aquest premi el passat 25 de gener, a Alcoi, al mateix temps que a Isabel-Clara Simó se li concedia el Premi Simó Llorca, en un sopar a l'Hotel Savoy, que va comptar amb molta assistència. L'ocasió va merèixer una important tasca de divulgació del tema de la deportació republicana a la premsa.

Cerimònia a Klagenfurt

Per primera vegada i sota l'impuls del CIM, s'ha realitzat un acte commemoratiu en aquest camp, construït pels presoners, el 1943, i dependent de Loibl-Pass i de Mauthausen. Cal destacar la presència del Ministeri austríac de Defensa i del Govern de Caríntia, sense Jörg Haider.

COL·LABORACIONS

Acercarse al horror nazi desde una fábula

I.E.S. J. Orbe Cano. Cantàbria, 2007-2008

Desde diversas áreas se han diseñado actividades, dirigidas principalmente a los grupos de 4º, para conocer las consecuencias del nazismo. Dos han sido los motivos iniciales: acercar a los estudiantes al acontecimiento central del siglo XX, al menos en términos de atropello a los derechos humanos, y estimular la lectura. Ambos tienen que ver con dos señales preocupantes; el primero con el distanciamiento cognitivo -desconocimiento- y emocional -indiferencia- con relación a esa política totalitaria; el segundo con los datos sobre la competencia lectora de los estudiantes. Parecía que el último curso de la educación obligatoria era el más indicado para atender a ese doble propósito.

Contando con que no se trata de un tema que motive por sí mismo a muchos estudiantes -conviene señalar que, a pesar de que la valoración global parece a estas alturas de la experiencia positiva, no han faltado resistencias individuales que alegan aburrimiento, falta de interés por el tema y otras evasivas por el estilo-, pareció oportuno aprovechar el éxito editorial de *El niño con el pijama de rayas*, de J. Boyne, como aliciente para iniciar a los estudiantes en el tema. Un efecto secundario imprevisto es que, según ha manifestado un nutrido grupo de ellos, varios de sus familiares han leído el libro y mostrado su interés por el asunto.

Para llevar a cabo los objetivos señalados se han programado las siguientes actividades:

1) Lectura y comentario del libro de Boyne en distintas materias, con guías de lectura para orientar el trabajo.

2) Proyección de dos documentales sobre el nazismo y los campos: "Auschwitz. Los nazis y la solución final", de Laurence Rees y "Cántabros en Mauthausen" El viento bajo la niebla". Este último con presentación de su director, Vicente Vega y un coloquio con intervención de Jesús de Cos, participante en el documental, miembro de la Amical de Mauthausen y cuyo padre murió en ese campo. Un documental o película sobre otros genocidios o casos de violencia extrema ocurridos después de la II Guerra Mundial completan el programa.

3) Muestra bibliográfica de una selección de unos 80 libros sobre nazismo, organizados en los siguientes bloques: los campos, la ideología nacionalsocialista, testimonios de presos, testimonios de S.S. y otros responsables nazis, narrativa y miscelánea. Los alumnos visitan la muestra acompañados de un profesor, que con ese motivo les explica los diversos tipos de fuentes y les proporciona una visión panorámica para que puedan continuar con otras lecturas o elegir las fuentes para el trabajo. Se proporciona a los alumnos un documento sencillo que presenta diferentes itinerarios de lectura a partir de unos cuantos títulos que dialogan entre sí.

Como parte de su actividad, los estudiantes elaborarán fichas de lectura de los materiales utilizados para el trabajo. Estas fichas se intercambiarán luego entre los grupos con objeto de comprobar las ventajas del aprendizaje cooperativo.

Los libros para la exposición proceden de la biblioteca y de los profesores. Todos ellos están a disposición de los

Cartel de María Sánchez y Rebeca Villalba para la exposición de libros. Foto Enrique Aguirre

estudiantes cuando termina la muestra.

Se presentan asimismo recortes de prensa: noticias relevantes, entrevistas a supervivientes o nazis, reportajes, reseñas de libros, etc.

La muestra se completa con una exposición de paneles sobre la persecución de los judíos realizados por el grupo *Eleuterio Quintanilla*.

4) Búsqueda complementaria en internet. Se ha proporcionado una lista de páginas web donde completar la documentación y reunir la información necesaria para realizar un trabajo sobre el tema, que deben presentar en las materias de Ética y Ciencias Sociales. El aprender a elaborar trabajos constituía otros de los objetivos de esta iniciativa.

Las actividades se iniciaron a mediados del primer trimestre del curso 2007-2008 y se prolongarán durante el segundo, con la participación de al menos seis departamentos. Aunque los destinatarios principales han sido los estudiantes de 4º de ESO, otros cursos están participando asimismo en algunas actividades, como las visitas a la exposición bibliográfica o la elaboración de fichas de lectura.

Martín Alonso

Cas Pedro Varela

Davant la proximitat del nou judici en la causa oberta contra Pedro Varela que s'havia de celebrar a l'Audiència de Barcelona el 10 de gener, dos dies abans es convocà una roda de premsa al Col·legi de Periodistes, per part de SOS Racisme, Unió Romaní, Col·lectiu Gai-Lesbianes i l'Amical, per alertar sobre el perill que significaria una sentència favorable al demandat.

Malhauradament, el tribunal, en la seva sentència del 5 de març, ha fet una peculiar interpretació dels articles del Codi Penal i ha aplicat, a més, l'atenuant per dilació, quedant reduïda la pena a set mesos, en contrast als cinc anys dictats en el judici de 1998. El resultat ha estat un gran retrocés en la lluita contra l'extrema dreta, ja que es nega la vinculació directa entre els que difonen doctrines de discriminació, odi o violència contra determinats grups i els que practiquen la violència.

La lluita per la penalització de la ideologia neonazi i xenòfoba continuarà essent un dels eixos de l'Amical, com a mesura indispensable en favor de la dignitat de les víctimes i contra qualsevol expressió de racisme. En aquests moments, junt a les altres associacions, estem analitzant la via per recórrer la sentència.

ACTIVITATS

Actes

Aragó

- Fraga: Entrevista d'un grup d'estudiants a Manuel Rausa, de Ballobar (Osca), que va patir treballs forçats a la base de submarins de Brest, des de l'agost de 1941 fins al març de 1944, quan es va evadir en un tren de carbó.

Catalunya

- Mataró. 27 gener. Homenatge als deportats. Representació Lluís Reverte.
- Barcelona. 17 de febrer. Fossar de la Pedrera. Acte en memòria dels Ex guerrillers. Representació Llibert Villar.
- Sabadell, 27 de febrer. Escola Pia. Inauguració de l'exposició fotogràfica del viatge a Mauthausen 2007. Representació Llibert Villar i Lluís Reverte.

País Basc

- Irún. Projectió del documental *Tener 13 años en el 36* i presentació del llibre del mateix títol de Joaquín Gálvez Prieto, al Centro Cultural Amaia, el 4 d'octubre del 2007, dins les Jornades sobre la memòria històrica, organitzades per l'Associació Republicana Irunesa Nicolás Guerenziain; la jornada del dia següent fou dedicada a Virgilio Peña, antic deportat a Buchenwald. Cal destacar la perseverància del nostre delegat en recuperar la memòria dels oblidats, la d'aquells que com ell mateix exemplifiquen la diàspora republicana: "Nací vasco en Hondarribia, tengo el carné de identidad español, me crié en Irún, me formé en Cataluña, me educqué en Francia, me domaron... a la alemana. Soy un espermatozoide y me llamo Joaquín"

Dia de l'Holocaust

- Assemblée de Madrid, 24 gener. Participació de la delegada a Madrid, Conxa Díaz
- Paranimf Universitat Complutense de Madrid. 24 de gener. Participació d'Edmond Gimeno i de la nostra delegada, en l'acte organitzat pel Ministeri de Justícia.
- Congrés dels Diputats. 28 de gener. Participació de l'antic deportat a Buchenwald, José Mª Villegas, també acompanyat de la nostra delegada.

- Astúries. 27 gener En el monolit del Parque de Invierno d'Oviedo es van recordar les víctimes, i Angelita Andrada, en nom de l'Amical de Mauthausen, va retre homenatge als 166 asturians morts a Mauthausen. El Conseller d'Educació va anunciar que, a partir del proper curs, s'inclourà en

el currículum escolar l'estudi de l'Holocaust. A més, el Grup d'Educació sobre la Shoà i l'Agència de Cooperació han publicat el còmic *Holocausto*, il·lustrat per Alfonso Zapico, que relata la història dels Hirsh, una figurada família jueva polonesa. La seva finalitat és repartir-lo entre els escolars.

- Parlament de Catalunya. 22 gener. Després de la projecció del documental *Nit i Boira*, es procedí a l'encesa de les sis espelmes, de les quals l'antic deportat Edmon Gimeno encengué la que corresponia a les víctimes republicanes. Un dels parlamentaris fou Elià Fabré, estudiant de l'IES Vilassar de Mar i participant en el projecte Mauthausen 2008.
- Govern de Catalunya. Enguany s'han dut a terme nombroses activitats, conferències, cinema, etc. entre les quals destaquem la cerimònia de record a la Plaça del Rei, el dia 24 de gener i el concert, Músiques de l'Holocaust, al Palau de Pedralbes el dia 26.

Exposicions i conferències

- 4 desembre 2007. Terrassa, IES Can Jofresa. Conferència Joan Calvo.
- 5 desembre 2007. Parets del Vallès, ACESCO. Conferència Pilar Molins.
- 19 desembre 2007. Sabadell, Col·legi Claret. Conferència Tomàs Rebollo i Llibert Villar.
- 20 desembre 2007. Artesa de Segre, IES Els Planells. Conferència Lluís Reverte.
- 10 desembre 2007 a 14 gener 2008. Diputació de Màlaga, *Republicanos en Mauthausen*.
- 25 gener. Llinars del Vallès, IES Ginebró. Conferència Lluís Reverte.
- 25 gener, Tortosa. Homenatge al fotògraf Antonio García i a totes les víctimes del Baix Ebre, al Centre Cívic de l'Antic Escorxador, i exposició fotogràfica del MHC. Assistència de Joan Calvo i Rosa Toran.
- 30 gener. Terrassa, Escola Tecnos. Conferència Joan Calvo.
- 8 febrer, Moià, IES Moià. Conferència Joan Asturgo.
- 25 febrer a 3 de març. Cornellà, IES Esteve Terrades, *Resistents i Deportades*. Conferència T. Rebollo i Ll. Villar.
- 22 febrer a 11 de març. Santa Margarida i els Monjos, IES El Foix, *Resistentes y Deportadas*.
- 6 de març a 7 d'abril. Barcelona, Escola del Treball, *Resistents i Deportades*. Conferències Rosa Toran.
- 3 de març a 7 d'abril. Molins de Rei, IES Bernat el Ferrer, *Republicanos en Mauthausen*.
- 10 d'abril a 6 de maig. Sant Adrià de Besòs, Casa de Cultura, *Republicanos en Mauthausen*. Conferència Tomàs Rebollo i Llibert Villar.

LECTURES RECOMANADES

Adolfo García Ortega, *El comprador de aniversarios*, Seix Barral, Barcelona 2007. 247 pàgs. A partir de la possible vida del nen jueu de tres anys, Hurbinek, -que apareix de forma fugaç al relat *La treva* de Primo Levi- l'autor imagina el seu passat, el del seus pares i la seva posterior trajectòria, si hagués sobreviscut a Auschwitz. El relat és dolorós i estremidor, ja que, a més de que els seus protagonistes formen part de l'ampli espectre de les víctimes del terror nazi, en aquest cas és especialment tractat el tema dels nens.

Petr Ginz, *Diari de Praga (1941-1942)*, A cura de Chava Pressburger, Quaderns Crema, Barcelona 2006. 179 pàgs. El llibre recull el diari de Petr, nascut a Praga el 1928, i les seves pàgines redactades a Terezin, on va ser traslladat a finals de 1942 i on hi va romandre fins el 1944, quan va ser deportat i assassinat a Auschwitz. Descriu la vida rutinària de l'escola, els amics i la família a Praga, amb una quotidianitat esgarrifosa, en els moments en què estaven plenament en marxa les mesures d'exclusió que duren a l'extermini: "Allò que ara és ben habitual, en temps normals despertaria una gran commoció" Les anotacions detallades de la seva germana Chava, internada a Terezin, expliquen la vida al gueto.

Vasili Grossman, *Vida y destino*, Galaxia Gutenberg, Barcelona 2007. 1111 pàgs. L'autor, corresponsal de guerra des de la batalla de Stalingrad fins a la caiguda de Berlín, va conèixer els camps nazis i el genocidi comès a Polònia, fets que va documentar a *El Llibre Negre sobre l'extermini dels jueus a la URSS i a Polònia*, escrit junt amb Ilya Ehrenbourg. La novel·la *Vida y destino*, proscria a la URSS, no va ser publicada fins els anys 80 i ara veu la llum la traducció a l'espanyol. En ella, a través d'un enorme fris de personatges, es descriuen les seves peripècies vitals, en mig dels estralls dels camps nazis i estalinistes.

Jonathan Littell, *Les benignes*, Quaderns Crema, Barcelona 2007. 1162 pàgs. Premi Goncourt 2006. A partir de les memòries imaginàries d'un oficial de les SS, Maximilian Aue, home culte que, a la seva

vellesa i des del seu refugi tranquil a França, decideix relatar el seu passat, on ocupa un lloc rellevant el seu pas pel front de l'est i de Polònia, com a alt funcionari del Servei de Seguretat del Reich. La seva posició i percepció de la guerra dins el món dels botxins fa que l'obra contingui un complex i polèmic missatge, el mal inexorable comès per un personatge que se situa entre l'amoralitat o la immoralitat, per la força amb què l'arrosseguen els esdeveniments

Norman Mailer, *El castell en el bosc*, La Magrana, Barcelona 2007. 519 pàgs. Mailer elabora una complexa i imaginativa ficció sobre els antecedents familiars i la infància de Hitler, a través d'una xarxa de dimonis, encarnats en un oficial SS, a través dels quals es moldeja la personalitat de Hitler. Mailer demostra un alt grau de coneixement de la història.

Recerca

Aida Busquets Mestre sol·licita informació del seu avi, Josep Busquets Mestre, de Bràfim (Tarragona), deportat a Mauthausen i un dels fundadors de l'Amical (mort el 4-2-2000). Contacte: Av. Joaquim Morelló 19, 8è. 2ª. Estèrri d'Àneu, 25580 (Lleida).

Donacions

Dolors Roda, vídua de Joan Mestres Rebull, ha fet donació de documentació per a l'arxiu de l'Amical.

Les netes de Ramón Navarro Soler (Calanda-Terol), deportat i mort a Gusen, han donat fotografies del seu avi.

Llibres rebuts o adquirits

Álvarez, José María, *Sieg Heil!*, Ed. Renacimiento.

Borejsza, Jerzy W., *La escalada del odio, movimientos y sistemas autoritarios*, Siglo XXI.

Burrin, Philippe, *Resentimiento y Apocalipsis*, Katze Editores

Celada, Antonio R. (et alt.), *Las Brigadas Internacionales: 70 años de historia*, Amarú Ediciones.

Friedländer, Saul, *Pio XII y el III Reich*, Nova Terra.

Gellately, Robert, *La Gestapo y la sociedad alemana*, Paidós

Grunberger, Richard, *Historia social del Tercer Reich*, Ariel.

Grynberg, Michel, *Voces del gueto de*

(deseembre 2007 a març 2008)

Varsovia, Alba Ed.

Hillesum, Etty, *Una Vida conmocionada, diario 1941-1943*, Anthropos.

Johnson, Eric A., *El terror nazi y el pueblo alemán*, Paidós.

Klíma, Ivan, *Amor i brossa*, Edicions 62.

Ledig, Ger, *Represalia*, Minúscula Editorial.

Lofftman, Herbert, *La depuración (1943-1953)*, Tusquets Editores.

Mann, Thomas, *Hermano Hitler y otros escritos sobre la cuestión judía*. Global Rythmn Press.

Martínez de Pisón, Ignacio, *Dientes de leche*, Seix Barral Editores.

Mendelsohn, Daniel, *Los hundidos*, Ediciones Destino.

Moreno Juliá, Xavier, *Hitler y Franco*, Planeta.

Némirovsky, Irene, *Sang calenta*, La Magrana.

Newcourt-Nowodorski, Stanley, *La propaganda negra en la Segunda Guerra Mundial*. Algaba.

Péju, Pierre, *La risa del ogro*. Salamandra Editorial.

Pozuelo, Martín de, *Los Secretos del Franquismo. España en los papeles desclasificados del espionaje norteamericano desde 1934 hasta la transición*. Libros de Vanguardia.

Vega, Pedro, Jáuregui Fernando, *Crónica del antifranquismo: todos los que lucharon por devolver la democracia a España*, Planeta.